

Державний вищий навчальний заклад

«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Інформаційна інтернет-платформа з підтримки інновацій малого та середнього бізнесу

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

«АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ»

Керівник проекту:

Поліщук Є.А.

*Виконавці проекту -
студенти:*

Громницька Ірина

Косташ Катерина

Мазур Дмитро

Павицька Юлія

КИЇВ- 2017

ЗМІСТ

1. ВІДПОВІДНІСТЬ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ПАРИЗЬКІЙ ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ДОПОМОГИ.....	3
2. 2АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	9
3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	14
3.1. Методика дослідження.....	14
3.2. Виклад основного матеріалу.....	15
3.3. Висновки.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА.....	28

1. ВІДПОВІДНІСТЬ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ПАРИЗЬКІЙ ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ДОПОМОГИ

Міжнародна технічна допомога (далі МТД) - фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України.

МТД може залучатись у вигляді:

- будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні;
- робіт і послуг;
- прав інтелектуальної власності;
- фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті;
- інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій.

Методика ефективності такого виду допомоги не має чіткої регламентації, втім має здійснюватися в межах Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF>) (далі - Паризька декларація). Цей документ є рамковим, в межах якої кожна країна може розробити свою систему показників ефективності МТД.

Основними принципами цього документу є: відповідальність, гармонізація, узгодження, результати й взаємна підзвітність. На початковому етапі аналізу було поставлено завдання виокремити ті області, яким була надана МТД і охарактеризувати їх на предмет відповідності реалізації цих програм до принципів Паризької декларації. До таких областей належать: Київська, Дніпропетровська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська, Рівненська, Львівська, Харківська. Дані області було обрано тому, що вони є найбільшими «користувачами» МТД в Україні, що стосуються МСП – найбільші обсяги ресурсів програм МТД були направлені саме в ці області.

З метою виявлення відповідності МТД було обрано для аналізу із відкритої бази даних ресурсу Офіційного порталу координації міжнародної допомоги (<http://openaid.gov.ua>) проекти, що спрямовані на розвиток малих та середніх підприємств (МСП).

Було проаналізовано діючі програми та ті, що вже завершилися (див. Табл. 1) і виявлено наступне:

Таблиця 1

Інформативність та звітність програм МТД в Україні

Назва програми	Наявність сайту	Назва сайту	Області, де виконується програма	Наявність звітів програми у відкритому доступі
Центр спільної підтримки бізнесу – сприяння розвитку підприємництва в транскордонному просторі Румунії – України – Республіки Молдова (Jo.B.S.Center)	наявний	http://www.jobs-centre.eu , http://www.ro-ua-md.net	Чернівецька	наявні
Проект підтримки процесу забезпечення реалізації Ініціативи з прозорості видобувних галузей (ІПВГ)	наявний	http://eiti.org.ua	Національний рівень	наявні
Підготовка умов для виходу вин Чорноморського регіону на міжнародний ринок: Black Sea WinExport	відсутній	Відсутній	Одеська	відсутні
Розвиток малого та середнього підприємництва міст Рівного та Любліна	наявний	http://rivnebusiness.azurewebsites.net/	Рівненська	відсутні
Розвиток молочного бізнесу в Україні	відсутній	відсутній	Дніпропетровська, Львівська	відсутні, але є інформація в ЗМІ про деякі події
Розробка документації на створення транскордонного індустріального парку з елементами логістики "Берег - Карпати"	відсутній	відсутній	Закарпатська	відсутні
Основний кредит для МСП та установ з середньою капіталізацією	відсутній	відсутній		
Підтримка малих і середніх підприємств	наявний	http://guf.gov.ua/	Національний рівень	наявні
Мережа випускників-підприємців	наявний	http://tempuseanet.info/	Чернівецька, Харківська	відсутні
Створення мережі та інфраструктури підтримки молодіжного інноваційного підприємництва на платформі фаблабів "FabLab"	наявний	https://www.facebook.com/pg/fablabkhnu/posts/?ref=page_internal	Київ, Київська область, Тернопільська область, Харківська область	відсутні

Агрорішення для малих і середніх агровиробників в Україні	відсутній	відсутній	Національний рівень	відсутні
Створення багатофункціонального навчально-виробничого комплексу "Мозаїка"	наявний	http://mozaika.net.ua/	Національний рівень	відсутні
Програма Східного партнерства "Культура" II	наявний	https://www.culturepartnership.eu	Національний рівень	відсутні

Більшість із програм, спрямованих на розвиток МСП в Україні мають власний сайт. Переважна більшість сайтів є активними, втім є й такі програми, сайти яких є неінформативними, відображають неповну і неактуальну інформацію.

Більшість виконавців програм не надають звітності, що суперечить принципам Паризької декларації. Через це важко зрозуміти, який ефект від програми розвитку МСП був досягнутий. Тому нижче пропонуємо по показниках розвитку регіонів визначити вплив програм МТД на них.

Крім того самі області, на нашу думку, потребують подальшої підготовки до сприйняття програм МТД. Нижче представленні результати аналізу стратегій обласного розвитку (усі до 2020 р.) та виконання їх звітів.

Аналіз Проекту Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року показав, що серед пріоритетних завдань має стати низка заходів, що спрямована та 1) покращення умов функціонування МСП; 2) підвищення здатності держави ефективно формувати та реалізовувати політику розвитку МСП; 3) розв'язання проблеми сектора МСП. Як зазначено у документі «...Для вирішення поставлених проблем необхідна і координація зусиль органів державної влади всіх рівнів, і активне залучення об'єднань підприємців, міжнародних програм технічної допомоги». Це говорить про те, що розбудова інноваційної інфраструктури МСП в Україні буде здійснюватися в межах даної стратегії за рахунок коштів донорів. Втім, в стратегіях обраних для аналізу областей до 2020 року не передбачено створення, зазначених у Національній стратегії, регіональних центрів підтримки бізнесу. Внаслідок цього, є ризик того, що кошти МТД будуть використані з невисокою ефективністю.

Паризька декларація передбачає, що проекти МТД не повинні дублювати завдань в межах однієї області чи галузі. Одним із пріоритетів програм МТД мають бути заходи, що спрямовані на подолання або зменшення рівня бідності. МТД не має бути фрагментарною. Проекти, які здійснюються за рахунок МТД мають враховувати вплив навколишнього середовища.

Зазвичай виникають труднощі із оцінкою впливу МТД на суспільно-економічні процеси. Частково вирішують ці проблеми самі донори, надаючи свою систему вимірювання прогресу від профінансованого за рахунок МТД допомоги.

Відповідно до перелічених критеріїв було проаналізовано МТД (табл. 2) і визначено наступне.

Таблиця 2

Аналіз наявних програм в областях за відповідними критеріями

ПОКАЗНИК	ОБЛАСТІ								
	Київська	Дніпропетровська	Тернопільська	Закарпатська	Чернівецька	Одеська	Рівненська	Львівська	Харківська
Дублювання завдань проекту в межах області	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дублювання завдань проекту в межах галузі	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Врахування впливу проектів на навколишнє середовище	+	+	+	+	+	+	+	+	
Передбачення заходів, що спрямовані на боротьбу зі зниженням бідності	+	+	+	+	+	-	-	-	+
Передбачення програм розвитку МСП	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Передбачення отримання МТД у стратегіях розвитку областей до 2020 р.	+	+	+	+	+	-	+	-	-

Хоча Стратегія Київської обл. передбачає отримання коштів МТД, але в документі зазначено, що вони будуть спрямовані на « ...вирішення проблем зношеності інфраструктури ЖКГ, приведення його у відповідність до сучасних потреб, будівництву сучасних сміттесортувальних комплексів, зменшенню

рівня забрудненості районів навколо столиці вихлопними газами» [1]. Як бачимо, ці кошти не будуть спрямовані на розвиток МСП, це підтверджують і заходи, які прописані у звіті про виконання Стратегії, тематикою яких в основному стали сфери ЖКГ, інфраструктури та будівництва.

На Дніпропетровщині згідно їхньої стратегії будуть використані кошти МТД на вирішення місцевих проблем.

Схоже збираються використовувати кошти у Тернопільській обл. «отримання МТД дозволить використовувати кошти для вирішення актуальних соціально економічних проблем регіону та зняти навантаження з обласного бюджету і сприятиме гармонізації місцевих стандартів у різних сферах з міжнародними, зокрема, європейськими».

У стратегії Закарпатської області сказано, що «Міжнародна допомога спрямовуватиметься, зокрема, у розвиток мереж транспортного сполучення та просторової інфраструктури, забезпечення енергозбереження та енергоефективності, туризм, сільське та харчове господарство, особливо у частині впровадження стандартів ЄС, розвитку національних меншин». Тобто частково, це буде торкатися вирішення проблем МСБ.

Стратегії Дніпропетровської та Чернівецької обл. дуже схожі. Рівненщина декларує також готовність до освоєння коштів МТД, але на відміну від Дніпропетровщини та Чернівецьчини кошти мають бути спрямовані не тільки на розвиток ЖКГ та інфраструктури, але й розвиток туристичної галузі.

Львівщина також передбачає використання коштів МТД, які будуть спрямовані на зміцнення відносин між Україною та ЄС, зокрема збільшення товарообігу між Львівською областю та країнами ЄС, надання допомоги районним державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування щодо підготовки проектів для залучення грантів програм міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу; розроблення із залученням фахівців та проектів міжнародної технічної допомоги регіональних (територіальних) паспортів пріоритетних видів економічної діяльності; сприяння залучення потенційних учасників транскордонного співробітництва щодо використання міжнародної технічної допомоги; розвиток громадянського суспільства регіону.

1 Стратегія розвитку Київської області до 2020 р.
http://media.wix.com/ugd/bcf654_2be5fc5fe6b043a3b8c2f1b45410c135.pdf

На Харківщині планують використовувати кошти МТД для місцевого розвитку, цільових програм, спрямованих на МСП немає.

По цьому пункту можна зробити висновок, що Стратегії розвитку областей містять пункти про використання МТД. Більшість аналізованих Стратегій написані по одному зразку, де зазначається і боротьба із бідністю, і охорона навколишнього середовища, як одні з пріоритетних цілей документів, що в цілому узгоджується з вимогами Паризької декларації. Це свідчить про певний прогрес у цьому напрямку. Але є й певні прогалини цього процесу. Так, більшості документів вже майже три роки, але у проміжних звітах Стратегій, на жаль, не згадуються жоден з проектів за рахунок МТД, направлений на розвиток МСП. Керівний апарат області часто сприймає МТД як допомогу, спрямовану на розвиток соціальної сфери, МСП несправедливо лишаються осторонь. Ситуацію необхідно докорінно змінювати, адже зростання ролі МСП на регіоні матиме мультиплікативний ефект – підвищення рівня зайнятості, скорочення бідного населення розвиток інфраструктури тощо. МТД не повинні бути спрямовані в регіоні лише в одну (соціальну) сферу – необхідна скоординована діяльність в цьому напрямку як органів державної влади, так і міжнародних консультантів, які б розробляли плани використання МТД.

2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Перш ніж поглиблюватись в аналіз специфіки функціонування українського середовища щодо підтримки МСП, варто дослідити наявний міжнародний досвід в данній сфері.

На сьогодні, Україна вже має декілька договорів східнопартнеського співробітництва. До країн-партнерів України входять Молдова, Білорусь, Узбекистан. Загалом список країн, що входять до організації EaPТС є Росія, Білорусь, Україна, Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Окуповані Палестинські Території, Сирія і Туніс.

Країни де побудовано моделі співробітництва та завершено всі програми – Турція, Албанія, Боснія, Чорногорія, Сербія, Косово, Македонія.

Основна мета кожної програми EaPТС – сприяти сталому розвитку територіального співробітництва між прикордонними регіонами-учасниками, з метою підтримки соціально-економічного розвитку цих регіонів. Зокрема, завдання полягає у зміцненні транскордонних контактів місцевих органів влади, громад та організацій громадянського суспільства з метою сприяння розробці спільних рішень у відповідь на спільні проблеми соціально-економічного розвитку у зазначених регіонах.

Програми територіального співробітництва країн Східного партнерства з Україною охоплюватимуть наступні регіони:

- Програма **Білорусь – Україна**

Білорусь: Брестська та Гомельська області.

Україна: Волинь, Рівненська, Житомирська, Київська та Чернігівська області.

- Програма **Молдова – Україна**

Молдова: територія усієї країни.

Україна: Чернівецька, Вінницька та Одеська області.

Найбільш змістовною та цікавою є програма співпраці України та Білорусі.

У Програмі територіального співробітництва країн Східного партнерства «Україна - Білорусь» мали вирішуватися такі стратегічні завдання:

I. Поліпшення умов життя місцевих громад в прикордонних регіонах шляхом проведення спільних проектів на підтримку соціально-економічного розвитку.

II. Рішення загальних проблем екології, зайнятості, охорони здоров'я та інших областей, що становлять спільний інтерес і транскордонне значення.

III. Культура, освіта і спорт.

Загальний бюджет Програми складає 3,3 млн. євро. Обов'язково мало відбутися співфінансування в розмірі 10% від загальної суми прийнятих витрат по проекту. Програма співпраці була завершена 31 грудня 2016 року.

Дія програми поширювалася на:

- Брестську та Гомельську області Білорусі;
- Волинську, Рівненську, Житомирську, Київську та Чернігівську області України.

Можна виділити такі головні особливості співпраці:

- ❖ Період реалізації проекту міг становити від 9 до 18 місяців;
- ❖ Вартість проекту від 20 тис. до 250 тис євро;
- ❖ Подвійна валютна транзакція. (Кошти, що надходили в Україну від донорів з ЄС в євро першочергово мали обмінюватися на білоруські рублі за курсом, що встановлений білоруським центробанком, а надалі білоруські рублі обмінюються на гривні за курсом НБУ.)
- ❖ Курсові різниці підприємство, що є бенефіціаром має фінансувати самостійно і обліковувати на рахунках витрат. Якщо ж за допомогою такої подвійної транзакції виник шилінг, то підприємство відносить кошти на свій дохідний рахунок і може використати їх лише на впровадження готового проекту на стадії його фактичної готовності;
- ❖ Податкові пільги – тобто, кошти, що надходять з-за кордону не оподатковуються акцизом, митом, ПДВ. Але кошти, що вносяться на дофінансування українською стороною оподатковуються;
- ❖ В залежності від проекту прописується, що вкінці по завершенню проекту, котрий був зданий українська сторона повертає 15% від суми гранту тому хто надав його;
- ❖ Кошти, що надані в якості гранту розміщуються на рахунку підприємства в банку, але за обслуговування рахунку сплачує саме

підприємство не чіпаючи даної суми гранту (Бенефіціар повинен мати мінімум 30% суми, котра потрібна на впровадження проекту в життя, що б забезпечити лише обслуговування даного гранту та покрити курсові різниці, якщо буде така потреба);

❖ Мають бути запрошені та прийняті на роботу закордонні фахівці в сфері дії проекту, також підприємство має залучити незалежного бухгалтера з бухгалтерської спілки України, що буде займатися даним проектом;

❖ Облік ведеться за європейськими стандартами, тобто підприємство має вести звичайний облік за українськими стандартами та окремо дублювати дії по проекту відповідно до європейських стандартів;

❖ Бенефіціар повинен бути готовий на будь-якому етапі підготовки, впровадження проекту по приїзду (без попередження, ефект неочікуваності) закордонної комісії показати результати та надати документацію.

Також в програмі представлені основні показники на котрі мають опиратися підприємства .

Головним показником є Коефіцієнт проекту (К проект).

Коефіцієнт використання будівлі (К вик.буд.) визначається як відношення загальної площі будівлі до загальної корисної площі:

$$K_{\text{вик.буд.}} = S_{\text{заг.}} / S_{\text{заг.корисн.}}$$

Площа, яку займає проектний офіс (S проект) визначається на підставі внутрішнього наказу організації про виділення приміщення.

Загальна площа, яка використовується для цілей проекту (S заг.проект):

$$S_{\text{заг.проект}} = S_{\text{проект}} \times K_{\text{вик.буд}}$$

Частка проекту в комунальних платежах по будівлі визначається як відношення загальної площі (S заг.проект) до загальної площі будівлі (S заг.):

$$\text{Коефіцієнт проекту (K проект)} = S_{\text{общ.проект}} / S_{\text{заг.}}$$

Розмір компенсації комунальних платежів проектом дорівнює величині комунальних платежів за розрахунковий період по будівлі в цілому, помноженої на коефіцієнт проекту.

Бенефіціар має розрахувати планові та фактичні дані показники та максимально не відхилятися від запланованих показників.

Щодо вимог до України, то це загалом законодавчі зміни, податкові реформи і т.д. В програмах партнерства надано українській стороні всі зразки документального оформлення та ведення проекту, тобто забезпечена інформативна база з усіма інструкціями.

На рахунок проекту співпраці Україна - Узбекистан, то ми прослідкували більшу лояльність до української сторони, проект співпраці за інформаційною структурою є ідентичним до Білоруського. У даній співпраці відсутній механізм валютних транзакцій, та не надано показники, які є обов'язковими для підприємств. Загалом вся програма має максимально можливе документарне забезпечення, більше 100 видів прикладів правильного варіанту бланків документів та їх заповнення, що є супроводжуваними проекту.

Програми розвитку Узбекистану є більш інтегрованими порівняно з Білоруськими. На нашу думку це пов'язано з певною економічною ізоляваністю Білорусії та її адміністративним устроєм, принципами управління, законодавчою базою.

Тим не менш, цікавим є досвід міжнародного партнерства Білорусі з країнами Європи та модель котру було побудовано на теренах даної країни, відповідно до звіту результатів ефективності МТД за 2007-2013 роки.

Національний моніторинг та оцінка ходу ефективності реалізації проектів (Програм) МТП проводяться в Білорусі з 2004 р. Цей моніторинг здійснюється з метою встановлення відповідності програм і проектів національної політики і пріоритетів в області МТП, задоволення поточних і перспективних потреб Республіки Білорусь в міжнародному технічному співробітництві.

Існують два основні методи: щорічна оцінка та комплексна експертиза. Щорічна оцінка проводиться Мінекономіки на підставі звітів про хід реалізації проекту, що подаються до Мінекономіки за встановленою формою двічі на рік і після закінчення проекту. Комплексна експертиза здійснюється спеціально скликаною з цією метою експертною групою.

Спочатку аналізуються звіти про хід реалізації проектів і визначається, чи є проект ефективним на даному етапі, чи ні. Це досягається за допомогою план/факт аналізу. Також визначається, чи існують певні фактори, які перешкоджають та сприяють досягненню цілей проекту.

Фактори, які перешкоджають діляться на фактори національного рівня, рівня відношень з партнером, та фактори на рівні проекту. Далі виділяють фактори, які сприяють досягненню цілей проекту. На основі цього проводиться аналіз та розробка миттєвих заходів для досягнення плану проекту.

У процесі комплексної експертизи хід реалізації проекту оцінюється по десятиом критеріям (табл. 3) з виставленням балів по шкалі від 5 до 1, де 5 балів - відмінно; 4 - добре; 3 - в загальному задовільно; 2 - є негативні аспекти; 1 - незадовільно.

Таблиця 3

Критерії оцінки ефективності ходу реалізації проекту (програми)

№	Найменування показника	Бал
1	Досягнення цілей	
2	Досягнення конкретних результатів	
3	Очікувана стійкість	
4	Корисність результатів	
5	Діяльність національного координатора	
6	Діяльність керівника	
7	Діяльність персоналу дирекції	
8	Діяльність донора (донорів)	
9	Діяльність одержувача	
10	Діяльність організацій-партнерів	
Разом		

Отже, так проводиться аналіз ефективності реалізації проектів МТД в Білорусі.

Одним цікавим фактом, який прослідковується як в Білорусі, так і в Україні є те, що значні часові проміжки між схваленням і початком реалізації проектів МТД призводять до втрати їх актуальності, оскільки програмування здійснюється в одних умовах соціально-економічного розвитку країни, а реалізація проектів - в зовсім інших, відмінних від початкових. Одержувачі, заявляючи свій проект, розраховують на вирішення конкретних завдань в конкретні часові рамки за конкретний бюджет. Затримка з реалізацією проектів порушує їхні плани і не дозволяє покладатися на ці ресурси. Втрата актуальності неминуче призводить до зниження ефективності МТД, оскільки ефективним може вважатися проект МТД, що досягли цілей в заплановані терміни.

3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Здійснивши аналіз міжнародного досвіду перейдемо безпосередньо до дослідження ефективності міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в контексті специфіки регіонів України.

3.1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження: визначити ступінь ефективності впроваджуваних програм міжнародної технічної допомоги вітчизняним підприємствам та їх вплив на економіку регіону.

Гіпотеза дослідження. Міжнародна технічна допомога є ефективною, тобто зростають економічні вигоди підприємства та загальний добробут регіону.

Методи дослідження: Під час аналізу використовувались емпіричний, порівняльний, графічний, індексний, метод абсолютних та відносних різниць.

Об'єкт дослідження: міжнародна технічна допомога.

Предмет дослідження: програми міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу на регіональному рівні.

Завдання дослідження: виявлення позитивних та негативних факторів, що впливають на зміну ефективності наданої міжнародної технічної допомоги в регіонах України.

Алгоритм аналізу:

1. Формування мети, гіпотези, об'єкту та предмету, завдання та плану дослідження
2. Розробка системи синтетичних та аналітичних показників, за допомогою яких характеризуватиметься об'єкт дослідження.
3. Збір та підготовка для аналізу необхідної інформації (перевірка її точності, приведення до зіставного вигляду тощо).
4. Порівняння фактичних результатів програм та регіонів зібраних в попередньому етапі між в ретроспективі досліджуваного періоду.
5. Визначення факторів та їх вплив на результуючі величини.

6. Виявлення невикористаних і перспективних показників, що можуть мати вплив на ефективність діяльності підприємства та загальний економічний ріст регіону.

7. Надання оцінки результатам дослідження з урахуванням дії різноманітних факторів, написання висновків та розробка заходів покращення поточного стану речей.

3.2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Всього в Україні впроваджено 96 програм підтримки малого та середнього бізнесу. Відтак 66% з них вже завершилися, 14% є активними, а інші анульовані (18%) або в стані розробки (2%).

Найбільшими «користувачами» МТД в Україні є Київська, Дніпропетровська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська, Рівненська, Львівська, Харківська області. Що стосується МСП – найбільші обсяги ресурсів програм МТД були направлені саме в ці області.

Програми міжнародної технічної допомоги направлені в різні сектори економіки – їх близько десяти, відтак найбільше фінансуються уряд (22%), енергетична та добувна галузь (15%), інша промисловість, торгівля і обслуговування (13%). Водночас найменше отримують допомоги – фондовий ринок (3%), державне управління (соціальний захист) (4%).

Найбільш популярними тематиками програм є: державне регулювання та політика в сфері конкуренції (17%), структурна перебудова та приватизація державних підприємств (14%), зміни клімату (13%).

Якщо говорити про кількість проектів в розподілі по роках, то найбільшу кількість проектів було впроваджено в 1997 році (6) та в 2015 році (6). По п'ять проектів було запроваджено в 2008, 2014, 2016 роках. При цьому середня кількість проектів за період 1993-2017 рр. – три програми на рік.

Аналізуючи обсяг фінансування, в період 1993-2017 рр. можна прослідкувати тенденцію до збільшення фінансування, проте значні коливання присутні в період світових кон'юнктурних шоків. Цікавим при цьому є те, що в періоди спаду світової економіки фінансування у вітчизняні сектори збільшувалось. Середній обсяг фінансування за весь період складав 0,52 млрд.грн. Починаючи з 2014 року обсяг фінансування збільшився майже втричі, якщо співвідносити з 2013 роком, та майже в 9 разів порівняно з 2011-2012 рр. Середній обсяг коштів міжнародної технічної допомоги в 2014-2016 рр. склала близько 1,5 млрд. грн.

Для повного аналізу ефективності залучення і використання міжнародної технічної допомоги необхідно розглянути також етап залучення міжнародної технічної допомоги працівниками районних державних адміністрацій та районних рад.

У 2015 році у Харківській області наші колеги з ХарРІ НАДУ при Президентові України провели *опитування працівників районних державних адміністрацій та апаратів районних рад, відповідальних за залучення міжнародної технічної допомоги в районах та містах в Харківській області*. Усього в опитуванні взяли участь 82 особи, які представляють усі адміністративно-територіальні одиниці Харківщини.

Фактори, які заважають ефективності використання міжнародної технічної допомоги в Україні: «недостатній рівень знань і вмінь працівників органів публічної влади з питань управління проектами» (82,7 %), «відсутність науково-методичної підтримки органів публічної влади» (53,7 %) та «бюрократизм донорських організацій» (42,7 %).

«Прояви корупції в органах влади в Україні» (19,5 %) та «політичні спекуляції» (17,1 %), що свідчить про відносну прозорість та неупередженість конкурсів міжнародної технічної допомоги. Серед варіантів відповідей на відкритий варіант («Інше»), привертає увагу визнання негативним фактором – діяльність Державного казначейства України.

Перешкоди, які заважають залученню міжнародної технічної допомоги в регіоні: «недостатній рівень знань і вмінь працівників органів місцевої влади з підготовки (написання заявок) та імплементації проектів» (73,4 %), «необхідність спільного фінансування проектів, в тому числі за рахунок місцевого бюджету» (68,8 %) та «брак інформації щодо конкурсів в рамках проектів міжнародної технічної допомоги» (56,5 %). Найменшу кількість голосів отримав варіант відповіді «у місцевої влади немає потреби у залученні ресурсів міжнародної технічної допомоги» (8,9 %), що свідчить про високий рівень мотивації представників органів публічної влади регіону. Серед варіантів відповідей на відкритий варіант («Інше»), треба відзначити такий фактор, як «незнання англійської мови».

У відповідях на запитання, щодо необхідної допомоги для підвищення ефективності залучення і використання міжнародної технічної допомоги респонденти майже однаково відзначили потреби в інформації: щодо донорів, які надають міжнародну технічну допомогу (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» – 67,0 %), про діючі грантові конкурси (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» – 67,1 %) та стосовно кращого досвіду реалізації

проектів міжнародної технічної допомоги (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» – 69,7 %). Учасники опитування найбільш необхідним вважають навчання написанню проектних заявок (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» - 85,4 %) та використанню сучасних інформаційно-комунікативних технологій (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» – 81,8 %). Також вони найбільше потребують допомоги перекладі проектних заявок (сума відповідей «Дуже потрібно» та «Доцільно» – 78,0 %).

Висновки. Тож, дослідження харківських колег показало, що існують певні проблеми, які заважають ефективності використання міжнародної технічної допомоги, а також її залучення в Україні, а саме: недостатній рівень знань менеджерів, відсутність науково-методичної підтримки, бюрократизм тощо.

Для подальшого дослідження було обрано 19 програм МТД які почали впроваджуватись з 2010 року. Сім програм вже завершилися на поточний момент. Основними донорами являються ЄС, уряд Канади та США.

Серед цілей на які було спрямовано фінансування, можна виділити: поліпшення бізнес-середовища, покращення конкурентоздатності, збільшення прибутковості МСБ, реалізація сучасних методик та інструментів, покращення показників добробуту окремого регіону, збільшення культурної політики. Основними валютами надання фінансування є долар США, євро, канадський долар.

Так як було сказано вище, сім з дев'ятнадцяти досліджуваних програм вже завершилися. Здійснимо аналіз впливу даного фінансування на економіку регіону.

Програма №1

Назва українською		Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Дата Держ. реєстраці	Опис цілей українською	Загальна вартість проекту
Центр спільної підтримки бізнесу – сприяння розвитку підприємництва в транскордонному просторі Румунії – України – Республіки Молдова (Jo.B.S.Center)		Міжнародна технічна допомога (МТД)	3003	02.04.2014	Поліпшення бізнес середовища для малого та середнього бізнесу в транскордонному регіоні, використовуючи інноваційні рішення і стимулюючи бізнес партнерство	200845,8 Євро
Стан проекту	Період проекту	Донори	Виконавці	Реципієнти	Бенефіціари	Project regions
Закрито	Затвердження 18.09.2013 Закриття 30.06.15	ЄС	Сучавська торгово-промислова палата (Румунія)	Буковинський центр реконструкції і розвитку (код ЄДРПОУ 30352630)	Чернівецька обласна державна адміністрація	Чернівецька область

Дана програма передбачала спільні ініціативи щодо розвитку малого і середнього підприємництва у транскордонному регіоні та створення інноваційного інструментарію по підтримці сталості, створенню і розвитку МСП в транскордонному регіоні. Для цього, згідно угоди було створено план закупівель товарів та послуг, що мало підвищити показники регіону.

Програма була розроблена в рамках міждержавного Добросусідства Румунія–Україна–Молдова. На її виконання було витрачено 2144129,338 грн (за курсом НБУ 10,65 на момент затвердження програми 18.09.2013).

До імплементації програми в Чернівецькій області відбувалось падіння одного з ключових показників – валового регіонального продукту, а ВРП на одну особу повторювало тренд попереднього показника. Водночас під час її активності та після завершення відбулось зростання вищезазначених показників майже на 30%, що не можна не охарактеризувати позитивно. Експорт та імпорт товарів та послуг коливався, проте станом на кінець 2016 року помітно зростає.

Обсяги реалізованої промислової продукції збільшились в останні роки, хоча в період початку реалізації програми невпинно падали. Обороти роздрібною торгівлі навпаки, впродовж всього періоду зазнавав зниження.

Індексний аналіз показав, що: індекс промислової продукції впродовж дії програми коливався, проте по її закінченню станом на 2016 рік знизився на 5,4% до попереднього періоду; індекс обсягу с/г виробництва в тих самих умовах зріс на 1% (16/15), а індекс будівельної продукції – падав впродовж всього періоду і по її закінченню впав на 1,1% (16/15).

Кількість суб'єктів ЄРДПОУ з кожним роком зростає, хоча в 2015 році відбулось різке падіння – близько 18,6%. Якщо розглядати детальніше, то таке падіння забезпечували підприємства-суб'єкти підприємницької діяльності, в той час як кількість фізичних осіб підприємців постійно зростає.

Середня номінальна ЗП весь час збільшувалась, чого не можна сказати про реальну ЗП – вона почала зростати лише з 2016 року. Кількість зареєстрованих безробітних знизилась на 1500 осіб (15,8%).

Отже, якщо брати до уваги те, що програма була націлена на розвиток бізнесу, то можна припустити, що вона могла мати вплив на економіку регіону забезпечивши ріст ВРП, проте з огляду на динаміку суб'єктів підприємницької діяльності, індексний аналіз, обороти продукції – активність і вплив самих підприємств, на нашу думку, є низькою.

Програма №2

Назва українською	Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Дата Держ. реєстрації	Загальна вартість проекту	Типи валют	Стан проекту
Підготовка умов для виходу вин Чорноморського регіону на міжнародний ринок: Black Sea WinExport	Міжнародна технічна допомога (МТД)	3097	02.09.2014	64812,36	Євро	Закрито
Дата затвердження проекту	Дата закриття проекту	Донори	Виконавці	Реципієнти	Бенефіціари	Project regions
24.05.2013	23.05.2015	ЄС	Державна установа Територіальна адміністративна одиниця Панчу (Румунія)	Регіональний фонд підтримки підприємництва в Одеській області (код ЄДРПОУ 25430598)	Одеська обласна державна адміністрація	Одеська область

Згідно даної програми фінансування потребувалось на підготовку умов виходу вин Чорноморського регіону на міжнародний ринок: Black Sea WinExport.

Загалом на дану програму було витрачено 667651 грн (за курсом НБУ 10,3 на момент затвердження програми 24.05.2013).

ВРП регіону за період 2005-2015 рр. постійно зростало, водночас ВРП в розрахунку на одну особу коливалось з піковими зниженнями в 2009, 2011, 2012, 2014, 2015 роках. Індексні показники промислової продукції та обороту роздрібною торгівлі коливались в бік зменшення. Інші макро- та мікропоказники мали схожий тренд. Тобто можна сказати, що вплив даної програми на загальний економічний стан регіону є посереднім.

Експорт алкогольних та б/а напоїв впродовж 2011-2017 рр. зазнавав коливань, проте під час активності програми експорт скорочувався, а тільки в 2017 році почав зростати. Отже, якщо вина і експортувались на міжнародні ринки то дуже в маленьких кількостях. Таким чином, вплив програми на регіон майже не прослідковується.

Програма №4

Назва українською	Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Дата Держ. реєстрації	Опис цілей українською	Завдання за договором українською	Загальна вартість проекту
Розвиток малого та середнього підприємництва міст Рівного та Любліна	Міжнародна технічна допомога (МТД)	2849-01	29.12.2015	Покращення конкурентоздатності малого та середнього підприємництва міст Рівне та Люблін (Польща) шляхом забезпечення між секторної співпраці між представниками малого та середнього бізнесу, органами самоврядування та інституціями підтримки бізнесу обох міст	1) створення Центру сприяння бізнесу; 2) організація та проведення тренінгів, навчальних семінарів, форумів, виставок, навчальних візитів; 3) забезпечення промоційної підтримки проекту	302731,6 Євро

Стан проекту	Дата затвердження проекту	Дата закриття проекту	Донори	Виконавці	Реципієнти	Бенефіціари	Project regions
Закрито	01.05.2013	31.12.2015	ЄС	Виконавчий комітет Рівненської міської ради (код ЄДРПОУ 04057758)	Виконавчий комітет Рівненської міської ради	Рівненська обласна державна адміністрація	Рівненська область

Дана програма є спільною для України та Польщі. Програма направлена на покращення конкурентоздатності малого та середнього підприємництва міст Рівне та Люблін (Польща) шляхом забезпечення між секторної співпраці між представниками малого та середнього бізнесу, органами самоврядування та інституціями підтримки бізнесу обох міст.

Загалом на виконання проекту було витрачено 3172990,4 грн (за курсом 10.4812 на 01.05.2013 року на момент реєстрації проекту), але ми маємо врахувати, що дана сума порівну розподілена між двома містами, тобто Рівненська область отримала 1586495,2 грн.

За період з 2013 року – початок впровадження програми, до 2014 року відбулося покращення всіх економічних показників регіону, що показали зростання у 30%, протягом наступного року показники були стабільними, а по завершенню програми відбулося їх різке падіння. Тобто під час впровадження програми дійсно відбулася розбудова МСП і підтримувався її розвиток, але на жаль програма не була спроможна забезпечити подальший розвиток та збільшення кількості МСП в регіоні, або хоча б стабільності показників, закріплення ефекту, що був досягнутий наприкінці 2014 року. Тобто ми прослідковуємо, лише короткостроковий ефект.

Водночас якщо досліджувати показники динаміки кількості малих та середніх підприємств в регіоні, то їхня кількість скорочується (як під час активності програми так і по її завершенню). Це, в першу чергу, пов'язано з макроекономічною ситуацією в Україні, початком військових дій на сході країни, валютно-курсними шоками, тож вплив даної програми на регіон в контексті цих факторів визначити неможливо.

Програма №6

Назва українською	Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Загальна вартість проекту	Типи фінансування проектів	Стан проекту	Період проекту	Project regions
-------------------	---------------	-------------------------------	---------------------------	----------------------------	--------------	----------------	-----------------

Розробка документації на створення транскордонного індустріального парку з елементами логістики "Берег - Карпати"	Міжнародна технічна допомога (МТД)	2473-01 Дата Держ. Реєстрації 06.02.2012	340339,8 Євро	Грант	Закрито	Затвердження 15.07.2010 Закриття 14.07.2012	Закарпатська область
Донори	Виконавці	Реципієнти				Бенефіціари	
ЄС	Закарпатська обласна рада	Закарпатська обласна рада; ГО «Центр підтримки місцевого розвитку»; Благодійна організація "Закарпатське агентство з інвестицій, інновацій та розвитку"; Берегівська районна державна адміністрація; Дийдяньська сільська рада				Закарпатська обласна державна адміністрація	

Дана програма реалізовувалася в Україні, а саме в рекреаційному регіоні Карпати. Програма направлена на покращення бізнес-інфраструктури (через створення інтегрованого транскордонного індустріального парку) для поглиблення розвитку та транскордонної співпраці суб'єктів малого та середнього бізнесу України та Угорщини.

Загалом на виконання проекту було витрачено 9 507 640 000 грн (за курсом 23,7691 на 16.08.2015 року на момент реєстрації проекту). Даний проект з посеред усіх аналізованих має найбільшу сукупну вартість.

Та на жаль, в силу обставин, ми не можемо прослідкувати вплив програми на динаміку економічних показників тому, що програма була направлена на створення інфраструктури, а не певного конкретного комплексу чи розвитку МСП. Починаючи з 2010 року всі показники, що максимально вирости в 2009 році (за останні 10 років), почали різко спадати, їх падіння зупинилося в середині 2011 року, але на жаль вони показали в кінці 2012 року лише незначний ріст (в середньому приблизно на 10 в.п.).

Програма № 10

Назва українською	Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Загальна вартість проекту	Типи валют	Типи фінансування проектів	Стан проекту	Дата затвердження проекту	Дата закриття проекту	Project regions
Мережа випускників-підприємців	Міжнародна технічна допомога (МТД)	3381-01 Дата Держ. Реєстрації 11.12.2016	332586	Євро	Грант	Закрито	01.12.2013	30.11.2016	Чернівецька область, Харківська область
Донори	Виконавці	Реципієнти				Бенефіціари			
ЄС	Амстердамський університет прикладних наук	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна ; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна ; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (код згідно з ЄДРПОУ 02071240)				Міністерство освіти і науки України			

Дана програма реалізовувалася в Україні, а саме в місті Харкові (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) та в місті Чернівці (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича). Програма направлена на покращення умов навчання, нові технології та збільшення кількості високіваліфікованих фахівців, що випускають університети.

Загалом в рамках програми було витрачено 3 744 918,36 грн. Залучено фахівців з Амстердамського університету прикладних наук (ІТ-технології – пріоритет).

Загалом при університеті ім. В.Н. Каразіна було створено бізнес інкубатор, котрий створив цикли лекцій за участю успішних підприємців і топ-менеджерів (ONE STEP AHEAD або RIGHT DESIGN), також можливість стартувати як суб'єкту господарської діяльності. При даному університеті вже існувала своєрідна лабораторія виховання підприємництва в академічному середовищі - Бізнес-інкубатор при підтримці польських колег і Студентської бізнес-асоціації в рамках Міжрегіональної програми Європейського сусідства та партнерства SUCSID - TEMPUS. Дана модель стала прототипом створення нового інкубатору.

У рамках проекту Tempus EANET, який виконує Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, професор Ушенко Олександр Григорович, начальник науково-дослідної частини Федорцов Дмитро Георгійович, доцент кафедри фінансів і кредиту Ткач Євген Вікторович й асистент кафедри фінансів і кредиту Ткач Сергій Вікторович з 20 по 22 березня взяли участь у програмі Training Ministries Tempus EANET, що проходила на базі Амстердамського університету прикладних наук (Нідерланди). Програма була спрямована на проведення циклу тренінгів, воркшопів, зустрічей, присвячених розбудові і сприянню підприємницьких екосистем.

Викладачі, які є фундаторами регіональної мережі випускників-підприємців BUKEANA, ознайомилися з принципами й особливостями діяльності вищих навчальних закладів м. Амстердам у сфері розвитку підприємницьких ініціатив, підтримки інноваційних стартапів та трансферу технологій. В рамках програми учасники відвідали науковий парк Амстердамського університету, систему бізнес-інкубаторів та бізнес-акселераторів, прийняли участь в обговоренні актуальних питань розвитку підприємництва з представниками міністерств, органів регіональної влади, неурядових організацій, вищих навчальних закладів України, Нідерландів, Молдови та Грузії. Під час візиту до міністерства економіки Нідерландів

(м. Гаага) проведено зустріч з представниками міністерства щодо можливостей посилення торговельних зв'язків між нашими країнами та перспектив ведення спільної підприємницької діяльності.

За підсумками організованих зустрічей та проведених тренінгів учасниками визначено стратегічні пріоритети щодо всебічної підтримки підприємницьких екосистем та збільшення фінансового забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу у країнах, що взяли участь у програмі.

Програма № 11

Назва українською	Типи проектів	Державний реєстраційний номер	Загальна вартість проекту	Типи валют	Типи фінансування проектів	Стан проекту	Дата затвердження проекту	Дата закриття проекту	Project regions
Підтримка невідкладних реформ для покращення бізнес-середовища в Україні	Міжнародна технічна допомога (МТД)	3156-01 Дата Держ. Реєстрації 01.10.2015	1260436	Доллар США	Грант	Закрито	26.09.2014	10.11.2015	Сумська область, Вінницька область
Донори	Виконавці	Реципієнти				Бенефіціари			
	Center for International Private Enterprise (CIPE)	Сумська обласна громадська організація "Спілка підприємців, орендарів та власників Сумської області" (код ЄДРПОУ 37524204); Громадська організація "Вінницька обласна організація "Спілка підприємців "СТІНА" (код ЄДРПОУ 36603824)				Державна регуляторна служба України			

Проект «Підтримка невідкладних реформ для покращення бізнес-середовища в Україні») сприятиме внесенню, ухваленню та впровадженню невідкладних реформ у сфері боротьби з корупцією та покращення бізнес-середовища для малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні. Тривалість програми становила 12 місяців.

Програма планувала створити передумови для довгострокового залучення підприємницької спільноти до процесу проведення економічних реформ в Україні, продуктивного діалогу та конструктивної співпраці між бізнес-асоціаціями, МСБ і представниками влади для консолідації зусиль у їх впровадженні.

Загалом за виконання програми було витрачено 16 270 590,2 грн (за курсом 12.9087 на 26.09.2014 року на момент реєстрації проекту).

Основними цілями Програми є:

- надання Уряду України технічної експертної підтримки із проведення реформ у сфері боротьби з корупцією та політики підтримки МСБ на

національному та регіональному рівнях, у тому числі в рамках існуючого «Реанімаційного пакету реформ»;

- надання Уряду України та органам виконавчої влади, до компетенції яких належить регулювання сфери підприємницької діяльності, прямої підтримки щодо впровадження реформ у сфері боротьби з корупцією та покращення бізнес-середовища;

- забезпечення можливостей та зв'язків між українськими бізнес-асоціаціями, аналітичними центрами та іншими групами громадянського суспільства для їх дієвого впливу на процес реформування державної політики у сфері МСБ;

- стимулювання сталого представництва інтересів українських МСБ у Верховній Раді України.

За даними Національної платформи малого та середнього бізнесу всі перелічені цілі проекту було досягнуто. Проте поглянемо на макроекономічні показники двох областей. ВРП регіонів за період 2005-2015 рр. має позитивну тенденцію, як і ВРП в розрахунку на одну особу. Індексні показники промислової продукції та обороту роздрібною торгівлі показували тенденції взагалі всієї України.

Таким чином, дана програма мала дуже незначний вплив на розвиток обох аналізованих регіонів, що говорить про її незначну ефективність.

ВИСНОВКИ

Підґрунтям для надання МТД слугує Паризька декларація в рамках та за рекомендаціями якої діють Стратегії розвитку кожного з аналізованих регіонів України. Проте самі області, на нашу думку, потребують подальшої підготовки до сприйняття програм МТД. Це пов'язано в першу чергу з тим, що керівний апарат направляє дану допомогу на підвищення соціальних показників, не враховуючи можливості мультиплікативного ефекту при розвитку МСБ. Дану ситуацію необхідно змінювати. Відтак, на нашу думку необхідна скоординована діяльність в цьому напрямку як органів державної влади, так і міжнародних консультантів, які б розробляли плани використання МТД.

Розглядаючи міжнародний досвід оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги, аналіз відбувався в рамках програм територіального співробітництва країн Східного партнерства з Україною EaPТС

серед яких: Білорусь-Україна, Молдова-Україна, Україна-Узбекистан; та програм партнерства Білорусі з країнами Європи.

З 96 програм направлених на підтримку МСБ, було обрано 19 програм МТД МСБ, які почали впроваджуватись з 2010 року. З них 7 програм проаналізовано на предмет наявності впливу на регіон. Водночас основними досліджуваними регіонами стали Київська, Дніпропетровська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська, Рівненська, Львівська, Харківська, Вінницька та Сумська області.

Вже на етапі аналізу основних секторів на які направляється фінансування, було визначено явного лідера – уряд (22%). А найбільш популярною тематикою є державне регулювання та політика в сфері конкуренції (17%). Повертаючись до дослідження Стратегій областей та існування упередженості керівного апарату стосовно фінансування соціальної сфери та приділення значно меншої уваги МСБ, варто зазначити необхідність координації міжнародної підтримки на національному рівні та залучення відповідних консультантів на місця.

Тут також важливим є результати опитування здійснюваного в Харківській області. Відтак, респонденти вважають, що основною перешкодою ефективного використання МТД є «недостатній рівень знань і вмій працівників органів публічної влади з питань управління проектами» (82,7 %). Така сама відповідь значиться і в питанні, щодо перешкод залученню МТД (73,4%). Це говорить про необхідність навчання даних працівників проектному менеджменту, аналізу, навичкам підготовки та імплементації проектів, що стане можливо з залученням національних та/або закордонних експертів. Наявні прояви корупції (19,5%) та політичні спекуляції (17,1%), можуть свідчити про низький рівень заробітних плат, відповідальності та чесності самих працівників, проте оскільки менше 20% респондентів вважає це проблемою, то модно говорити про відносну прозорість та неупередженість конкурсів МТД.

Дуже важливим також є побажання респондентів, щодо розширення інформаційного поля, а саме відомостей про існуючі/майбутні можливості залучення МТД, донорів, кращий досвід реалізації проектів МТД.

В межах обраних шести завершених програм, можна виділити наступні пріоритетні цілі: поліпшення бізнес-середовища, покращення конкурентоздатності, збільшення прибутковості МСБ, реалізація сучасних методик та інструментів, покращення показників добробуту окремого регіону, збільшення культурної політики.

Всі проаналізовані програми направлені на забезпечення міжсекторної співпраці малого та середнього бізнесу, органів самоврядування та інституціями підтримки бізнесу. З огляду на те, що ми мали можливість оперувати лише публічними даними, вплив програм розглядався лише на розвиток регіонів.

Відтак, згідно результатів дослідження, можна зробити висновок, що в більшості випадків цей вплив існує проте є незначним, або ж взагалі не прослідковується. Водночас для більш деталізованого аналізу, а саме впливу на діяльність самих підприємств, необхідні данні фінансової звітності конкретних компаній, що використовували МТД для свого розвитку.

Відтак, за результатами дослідження можна зробити висновок, що майже всі аналізовані програми розвитку націлені на підтримку МСБ не мають глобального макроекономічного ефекту на показники областей та національні показники. Також в деяких програмах прослідковується короткостроковий вплив на динаміку показників регіону з подальшою неспроможністю забезпечувати сталий розвиток.

Ми припускаємо, що впродовж реалізації програм, все ж таки відбувалась міжсекторна співпраця МСБ, органів самоврядування та інституціями підтримки бізнесу, проте чіткого ефекту в кількісному вираженні наразі не прослідковується. Саме тому початкову гіпотезу спростовано.

Саме тому, на нашу думку, варто зосереджувати подальше дослідження на мікропоказниках окремих регіонів та конкретних підприємств: обсягу сплачених податків, об'єму експорту/імпорту певної категорії продукції (в залежності від програми) в межах області, показниках фінансової звітності підприємств, що використали дану допомогу та ін.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Офіційний портал координації міжнародної допомоги України Open Aid Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.openaid.gov.ua
3. Офіційний сайт Eastern Partnership Territorial Cooperation (EaPTC) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eaptc.eu/>
4. Сотрудничество Беларуси и ЕС в области международной технической помощи в 2007-2013 гг. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cu4eu.by/upload/iblock/490/49004496b8238555dd2b5ae62d3c5cdd.pdf>
5. Кулініч О. В. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/2/07.pdf>